

דרגות החופש הפילנתרופי Philanthropic Freedom

מאמר זה פורסם בשנת 2013 בידי Center for Global Prosperity שבארגון Hudson Institute. במאמר מוצגים ממצאים ממחקר שנערך במהלך שנתיים, שמטרתו היא **למדוד את דרגת החופש הפילנתרופי**, או את חופשיות הנתינה, במדינות שונות. המחקר משווה בין המדינות מבחינת התמריצים והחסמים שיש בכל מדינה הנוגעים לפעילות הפילנתרופית. המאמר מגדיר את המונח "דרגת חופש פילנתרופי" **כיכולת של אדם פרטי או של ארגון (הפועל למען מטרת רווח או שלא למטרות רווח) לתרום זמן וכסף למען קידום מטרת חברתית**. נבחנת המדיניות הנהוגה במדינות השונות, מדיניות היוצרת אווירת נתינה או המקשה על יצירת אווירה כזו. במחקר נבחנו דרגות החופש הפילנתרופי ב-13 מדינות שלהן רמות כלכליות שונות, מערכות פוליטיות שונות ותרבויות נבדלות. המדינות שנסקרו הן אוסטרליה, ברזיל, סין, מצרים, הודו, יפן, מקסיקו, הולנד, רוסיה, דרום אפריקה, שוודיה, טורקיה וארצות הברית. בכל מדינה נערך סקר בידי גוף מומחה מקומי, שאסף תשובות באמצעות שאלון אחיד. מטרתו הסופית של המחקר היא לזהות מדיניות שתעודד נתינה בידי אנשים או גופים פרטיים. [Center for Global Prosperity](#) הוא מרכז המארגן כנסים ודיונים ומפרסם פרסומים כדי ליצור מודעות בקרב מובילי הדעה והציבור בארצות הברית ומחוצה לה, לגבי תפקידו של המגזר הפרטי ביצירת צמיחה כלכלית ושגשוג ברחבי העולם. [Hudson Institute](#) הוא ארגון מחקר העוסק במחקר וניתוח חדשניים ותומך ביצירת רעיונות המקדמים ביטחון, שגשוג וחופש.

הקדמה

כל מדינה ומדינה נבדלת מבחינה פילנתרופית לפי דרגת החופש הפילנתרופי שמייצרת המדיניות הקבועה בה – המידה שבה היא מאפשרת את פעילותם של ארגוני חברה אזרחית, והמידה שבה היא מעודדת או מגבילה את התורמים במדינה. לצורך מדידת דרגת החופש הפילנתרופי נקבעו **שלושה מדדים אחידים**.

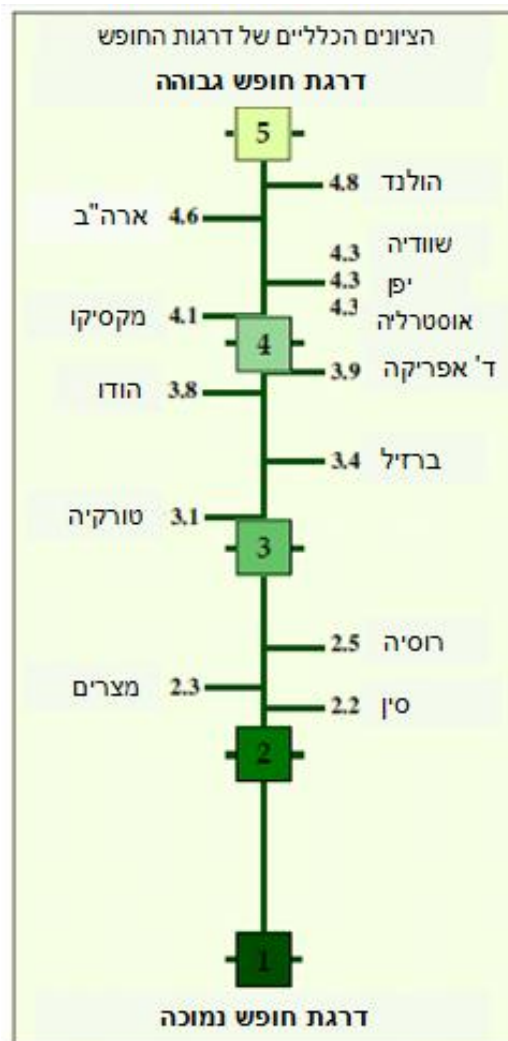
לאחרונה נוצר עניין רב סביב נושא הפילנתרופיה הגלובלית – נתינה חוצת גבולות מדיניים, ומעבר של תרומות ממדינות מפותחות למדינות מתפתחות. זהו אחד משלושת המדדים החשובים ביותר לבחינת דרגת החופש הפילנתרופי. שני המדדים האחרים הם רגולציה של פעילויות החברה האזרחית ורגולציות מסים מקומיים. לכל מדינה ניתן ציון בהתאם למדדים הללו. בכל אחד מהמדדים נבחנו תתי המדדים הבאים:

- **רגולציה של פעילויות החברה האזרחית:** (א) חסמים לרישום ארגון חברה אזרחית; (ב) חסמים להפעלת ארגון חברה אזרחית; (ג) תהליך סגירת ארגון חברה אזרחית.
- **רגולציות מסים מקומיים:** (א) תמריצי מס לתורמים; (ב) תהליך קבלת הטבות המס; (ג) הטבות מס לארגוני חברה אזרחית; (ד) תהליך קבלת מעמד קבוע להטבות מס.
- **נתינה חוצת גבולות מדיניים:** (א) עלות שליחת או קבלת תרומות חוצות גבולות; (ב) הקלות שבה ניתן לשלוח או לקבל תרומות חוצות גבולות.

ממצאים עיקריים

המדינות שבסקר זה דורגו לפי סולם ערכים, כאשר 1 מסמל את דרגת החופש הנמוכה ביותר, ואילו 5 מייצג את דרגת החופש הגבוהה ביותר. כפי שניתן לראות בתרשים שלהלן, הארצות שקיבלו את הציונים הגבוהים ביותר הן ארצות שבהן ממוצע ההכנסה הוא גבוה, שיש בהן היסטוריה פילנתרופית ארוכת שנים וחברה אזרחית משגשגת. כמו כן, ניתן לראות כי כמה מהמדינות המתעוררות קיבלו ציונים גבוהים גם כן, משום שהן תומכות בפעילות פילנתרופית. **הארצות שקיבלו את הציון הגבוה ביותר מבחינת שלושת**

המדדים הן הולנד, ארצות הברית, שבדיה, יפן ואוסטרליה, ואילו הארצות שקיבלו את הציון הנמוך ביותר בשקלול של שלושת המדדים הן סין, מצרים, רוסיה וטורקיה.

רגולציה של פעילויות החברה האזרחית

המדינות שבהן יש את מספר החסמים הנמוך ביותר מבחינת פעילות החברה האזרחית הן יפן, הולנד, שוודיה וארצות הברית. באופן כללי, האוכלוסייה בארצות אלה נותנת אמון בארגוני החברה האזרחית, ולרוב הארצות הללו יש היסטוריה פילנתרופית ארוכה. המדינות שקיבלו את הציונים הנמוכים ביותר במדד זה הן מצרים, סין ורוסיה. במדינות אלה מושמים חסמים רבים על רישום ארגון חברה אזרחית ועל הפעלתו. ארגונים רבים במדינות הללו בוחרים להירשם כעסקים רגילים או לא להירשם כלל. לדוגמה, ארגונים העוסקים בנושאים הקשורים לדמוקרטיה נחשבים כלא חוקיים בסין. עם זאת, נראה כי סין מתפתחת לכיוון חיובי יותר שיאפשר חופשיות רבה יותר בניהול ארגוני חברה אזרחית, בעוד שבמצרים לא צפוי שינוי חיובי בזמן הקרוב. במצרים כל ארגון חברה אזרחית רשום כגוף לחוקים נוקשים במהלך ניהולו, כגון חוקים הנוגעים לאופן קיום הפגישות, והממשלה יכולה להוציא מהוועד המנהל כל חבר שאינו מקבל את אישורה.

רגולציית מסים מקומיים

בהולנד, בארצות הברית ובאוסטרליה נרשמה כמות תמריצי המס הגבוהה ביותר. בהולנד התקבל ציון גבוה משום שהיא מקלה מאוד על ארגונים – לארגוני חברה אזרחית קל מאוד לקבל בה פטור ממס, ובשל העובדה שכל ארגון חברה אזרחית רשום אינו צריך לשלם מסים, למעט מע"מ. ארצות הברית ואוסטרליה מעניקות תמריצי מס רבים יותר לתורמים פרטיים מאשר הולנד. באוסטרליה אין הגבלה על גובה התרומה הפטורה ממס. גם ארגוני החברה האזרחית במדינה זו זוכים לפטור ממס. עמותות רבות בארצות הברית יכולות לקבל בקלות מעמד של פטור ממס, אך עליהן להגיש דוחות שנתיים רבים. **שלושת המדינות שקיבלו את הציונים הנמוכים ביותר במדד זה הן טורקיה, סין ורוסיה.** גם בהן ניתנים תמריצי מס לתורמים פרטיים או לארגונים, אך באופן מצומצם הרבה יותר. ברוסיה תהליך קבלת התמריצים הוא מסובך מאוד. כמו כן, מספר הארגונים הזכאים להטבות הוא מוגבל. בסין, רק מספר קטן של ארגונים קיבלו היתר לתת לתורמים קבלות לצורך ניכוי מס על תרומתם, ורק ארגוני חברה אזרחית רשומים זכאים להעניק היתר זה. כתוצאה מכך ארגונים רבים שנרשמו כעסקים רגילים, בשל קשיי הרישום, אינם זכאים למתן קבלות. בטורקיה, פטור ממס ניתן רק לארגונים שפעילותם מתרחשת בכל המדינה, ומסיבה זו ארגוניים אזוריים אינם זכאים להטבה זו.

נתינה חוצת גבולות מדיניים

המדינות שקיבלו את הציון הגבוה ביותר במדד זה הן הולנד ושוודיה, ואחריהן ארצות הברית. במדינות אלה יש את **מספר המחסומים לנתינה חוצת גבולות הנמוך ביותר.** בהולנד ובשוודיה אנשים פרטיים וארגונים יכולים לשלוח תרומות מחוץ למדינה ללא כל מסים או עלויות נוספות. אנשים פרטיים בשוודיה התורמים לארגון הממוקם במדינה אחרת באיחוד האירופי זכאים לקבל את אותו ניכוי המס המתקבל עבור תרומה לארגון שוודי. בארצות הברית ניתן לתרום לארגונים מחוץ לארצות הברית ללא עלות נוספת, אך תרומה זו אינה זכאית לניכוי מס. עם זאת, לאחר פיגוע ה-11 בספטמבר, הוגבלו תרומות לארגונים מחוץ לארצות הברית במטרה לעצור את העברות הכספיים לארגוני טרור, ומסיבה זו על התורם להוכיח כי ארגונים מחוץ לארצות הברית הם אכן ארגונים הפועלים שלא למטרות רווח.

המדינות שבהן יש את מספר החסמים הגדול ביותר הן רוסיה, מצרים וסין, והן **מגבילות בעיקר את קבלת התרומות ממדינות אחרות.** הן מתירות לרוב מתן תרומות לארגונים מחוץ להן – כך למשל במצרים ניתן לשלוח תרומות כספיים למדינה אחרת ללא עלות נוספת, אבל יש צורך באישור הממשלה. ברוסיה כל ארגון המקבל תרומות ממקור זר מתויג באופן אוטומטי כ"סוכנות זרה" על פי חוק, ונחשד בריגול, לכן פעילותו מוגבלת מאוד. על הארגונים ברוסיה לדווח באופן מיידי על כל תרומה המתקבלת ממקור מחוץ למדינה, משום שהיא נחשדת כהלבנת כספים או כתמיכה בפעילות טרור. במצרים, כל תרומה ממקור זר חייבת לעבור דרך הממשלה, שיכולה לסרב לקבלת התרומה ללא כל סיבה.

יישום תוצאות המחקר בידי קובעי מדיניות

לאחר שהושלם מחקר מדגמי זה, המרכז שיזם את עריכת המחקר, Center for Global Prosperity, שואף לערוך מחקר מורחב שיכלול 50 מדינות, במטרה **לייצר אינדקס של דרגות חופש פילנתרופי.** כך יהיה ניתן לערוך השוואה לא רק בין מדינות, אלא גם בין אזורים. ישנה חשיבות רבה ליצירת מדדים לתופעה מסוימת, כי רק בזכות מדדים המאפשרים מדידה אובייקטיבית ניתן למצוא דרכים לשיפור. על ידי מדידת החסמים והתמריצים בתחום הפילנתרופיה ניתן יהיה לשפר את פעילות החברה האזרחית ולאפשר לה לצמוח, וכך להגביר את הנתינה הכלל עולמית.

מחקר זה יהיה שימושי במיוחד עבור קובעי המדיניות בממשלות ועבור ארגונים פילנתרופיים ברחבי העולם, וכן עבור כל מי שמבקש ליצור אווירה שבה הפילנתרופיה יכולה לשגשג. דרגת החופש הפילנתרופי במדינה עשויה לרמוז בצורה מדויקת למדי על חוזקה של החברה האזרחית במדינה זו. המחקר המורחב יוכל לשמש כמדריך לקובעי המדיניות לצורך שינוי המדיניות הקיימת, ביטול חסמי הנתינה ויצירת תמריצים לפעילות נתינה.

סיכום

זהו מחקר מדגמי בלבד, שנערך על מספר מצומצם של מדינות. למרות זאת, ההבנה לגבי סוגי המדיניות המייצרים מחסומים לנתינה ולגבי סוגי המדיניות המייצרים תמריצים לנתינה יכולה לסייע לקובעי המדיניות לשפר את אווירת הפילנתרופיה במדינתם. חברה אזרחית פעלתנית, הנתמכת בידי מדיניות המעודדת פילנתרופיה, היא חיונית לפעילותן של דמוקרטיה המאפשרות לאזרחיהן לפעול בחופשיות ובפתיחות. עידוד צמיחתה ושגשוגה של החברה האזרחית יסייע ליצירת אווירה פילנתרופית חזקה יותר.

את המאמר המלא ניתן למצוא בקישור הבא:

<http://www.hudson.org/files/documents/FinalOnlineVersionPhilanthropicFreedomAPilotStudy4.pdf>